

آئین هیئت داری

تألیف

قاسم رضایی

www.ketab.ir

سرناسه	: رضایی، قاسم، ۱۳۵۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: آئین هیئت‌داری / تألیف قاسم رضایی.
مشخصات نشر	: تهران: خرسندی، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۷ ص.
شابک	: 978-600-114-982-5
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: چاپ قبلی: سبحان، ۱۳۹۵ (۱۰۸ ص.).
موضوع	: هیأت‌های عزاداری و غیره -- ایران -- مدیریت
موضوع	: Shiite mourning communities, etc. -- Iran -- Management*
موضوع	: تکیه‌ها و حسینیه‌ها -- ایران -- مدیریت
موضوع	: Takyeh-ha va hoseyniyeh-ha -- Iran -- Management*
موضوع	: سوگواری‌ها -- ایران -- آداب و رسوم
موضوع	: Mourning etiquette -- Iran
رده‌بندی کنگره	: BP۲۶۰/۹۱۳۹۷
رده‌بندی دیوید	: ۲۹۷/۷۴
شماره ثبت‌نویسی ملی	: ۵۴۰۶۷۸۱

انشارات خرسندی

نمایشگاه و فروشگاه کتب فقهی، حقوقی و مجموعه قوانین

تهران، خیابان انقلاب - خیابان فخر رازی - خیابان لبافی‌نژاد - نرسیده به خیابان دانشگاه - پلاک ۱۷۴ - واحد ۲

تلفن: ۵ - ۳۴ - ۶۶۹۷۱۰۳۴ و ۵ - ۴ - ۶۶۹۷۱۰۳۴

فروشگاه شماره ۱: میدان انقلاب، خ منیری جاوید (اردیبهشت)، پلاک ۳، تلفن: ۶۶۷۵۵۹۱۰ - ۶۶۹۵۰۷۵۹

فروشگاه شماره ۲: خ انقلاب، نرسیده به میدان فردوسی، کوچه شهید براتی، شکره حقوق دانشگاه آزاد،

طبقه زیرین (قسمت کتابفروشی): ۶۶۷۵۵۹۱۰

پست الکترونیک: khorsandy.pub@gmail.com

سایت اینترنتی: WWW.Khorsandypub.com

آئین هیئت‌داری

تألیف: قاسم رضایی

چاپ اول: ۱۳۹۷ تیراز: ۲۰۰۰ جلد قیمت: ۱۵۰,۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-114-982-5

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۴-۹۸۲-۵

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹	پیش‌گفتار.....
۱۱	لزوم و اهمیت برگزاری جماعت.....
۲۰	شریف‌ترین مجالس.....
۲۱	نکاتی که باید در مجالس رعایت شود.....
۲۳	مجلس در مجلس.....
۲۴	مجلسی که از آنها نهی شده است.....
۲۶	تشویق به - حضور در مجالس ذکر خدا.....
۲۹	سخن آغازین.....
۲۹	تشویق به یاد کردن خدا، هنگام نماز.....
۳۰	ریشه‌های قرآنی اقامه مجالس نل بیت.....
۳۵	فضیلت مجالس اهل بیت..... در روایات.....
۳۷	محور هیئت.....
۳۹	تعریف هیئت.....
۴۰	ارکان مهم یک هیئت.....
۴۳	فصل اول: وظایف سخنران و واعظ.....
۴۳	بخش اول امور که به خود سخنران برمی‌گردد.....
۴۴	بخش دوم: اموری که مربوط به مطالب سخنرانی است.....
۴۵	بخش سوم: آثار و نتایج یک سخنرانی خوب و مفید.....
۴۶	مطلب تکمیلی.....
۴۹	فصل دوم: وظایف مداحان و ذاکران.....
۵۰	جایگاه منقبت‌گویان و مرثیه‌سرایان در نزد اهل بیت.....
۵۱	وظایف مداحان و ذاکران و شعرا.....

- بخش اول: اموری که مربوط به خود مداح و ذاکر است ۵۱
- بخش دوم: نکاتی که مربوط به مطالبی است که نقل می‌کند ۵۲
- بخش سوم: نکاتی که مربوط به اشعار و نوحه است ۵۳
- بخش چهارم: نکاتی که مربوط به مجلس است ۵۴

فصل سوم: ویژگی‌ها و وظایف مدیر هیئت ۵۵

- ویژگی‌های فردی ۵۵
- ویژگی‌های اجتماعی ۵۵
- وظایف مدیر هیئت ۵۶
- وظایف شخصی ۵۶
- توزیع انعام در زمان مناسب ۵۷
۲. وظایف مدیر هیئت نسبت به اعضای آن ۵۷
۳. وظایف مدیر هیئت ارتباط با سخنران و مداح ۵۹
۴. وظایف مدیر در صورت هیئت ۶۱

فصل چهارم: شورای هیئت ۶۳

- روابط عمومی ۶۴
- خصوصیات مسئول روابط عمومی ۶۴
- وظایف مسئول روابط عمومی ۶۴
- بخش فرهنگی ۶۵
- خصوصیات مسئول بخش فرهنگی ۶۵
- وظایف مسئول بخش فرهنگی ۶۶
- امور مالی و پشتیبانی ۶۷
- خصوصیات مسئول امور مالی و پشتیبانی ۶۷
- وظایف مسئول امور مالی و پشتیبانی ۶۷
- واحد خواهران، جوانان و نوجوانان ۶۷

فصل پنجم: نیروی انسانی لایق و کارآمد..... ۶۹

وظایف گردانندگان هیئت..... ۷۰

۱. وظایف خادمان نسبت به شرکت کنندگان..... ۷۰

وظایف رفتاری..... ۷۱

وظایف خدماتی..... ۷۱

وظایف مربوط به پذیرایی..... ۷۱

۲. وظیفه خادمان نسبت به مدیر..... ۷۲

۳. وظیفه خادمان نسبت به یکدیگر..... ۷۲

تقسیم بندی دوم..... ۷۳

وظایف اولاد..... ۷۳

و الف اجتماع..... ۷۵

وظایف رسمی..... ۷۶

فصل ششم: مکان و فضای مناسب..... ۷۷

فضای داخل هیئت..... ۷۷

انتخاب مکان مناسب..... ۷۸

فصل هفتم: وسایل و لوازم مورد نیاز هیئت..... ۷۹

فرش..... ۷۹

موکت..... ۸۱

داربست و برزنت..... ۸۳

پارچه سیاه، کتیبه و پرچم..... ۸۵

سیستم صوتی..... ۸۶

سیستم گرمایشی و سرمایشی..... ۸۷

نیازهای اصلی راه اندازی یک هیئت..... ۸۹

فصل هشتم: دسته‌های عزاداری..... ۹۳

تاریخچه مختصر دسته‌های عزاداری..... ۹۵

۹۶	نگاهی به نوع عزاداری و سوگواری
۹۸	شرکت در محافل عزاداری
۱۰۱	غذا دادن به عزاداران
۱۰۲	پوشیدن لباس مشکی
۱۰۲	آرایش نکردن زنان
۱۰۳	تعطیلی بازارها

فصل نهم: آداب ورود به مجلس و محافل عزاداری در ایام محترم و مجالس

۱۰۵	دستر اهل بیت (علیهم السلام)
۱۰۸	آداب زن از شرکت در عزاداری
۱۱۰	آداب حضور در مجلس عزاداری
۱۱۴	خدمت در عزاداری
۱۱۷	تأمین مخارج عزاداری
۱۱۹	سبک خرج دادن
۱۲۱	توجه به یک حکم شرعی
۱۲۷	کتابنامه

پیش‌گفتار

مذهب تشیع تنها مذهب زنده و پویایی است که معتقد به امامت و خلافت و وصایت الهی و قائل به امام حی است که از جانب خداوند منصوب شده است. یکی از مهم‌ترین عوامل این پویایی و بقاء این مذهب بر حق در طول تاریخ، پایبندی به سنت حقه عزاداری است که براساس تعالیم اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام برای احیاء دین و معارف آن پایه‌گذاری شده است، ائمه معصومین علیهم‌السلام به شیعیان خود آموختند که با اقامه مجالس عزاداری و ذکر فضائل، سیره و مصائب آنها و نیرستم‌هایی که به ایشان شده، حقانیت خود را به عنوان مظاهر حق و جانشینان واقع در رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وآل‌ه‌وسلم‌وآل‌ه‌وسلم‌وآل‌ه‌وسلم و بطلان دشمنانشان را که غاصب حق الهی آنان بودند، مدکر شده و بدین طریق در ولایت آنها ثابت قدم مانده و از صراط مستقیم الهی که همان اعتقاد به امامت و ولایت و پیروی آنهاست منحرف نشوند.

بی‌شک «هیئت» یکی از مهم‌ترین و اثرگذارترین مراکز دینی و بررسی و تبلیغی شیعه بوده و هست و نقش آن در ازدیاد معنویت فرد و جامعه بی‌نظیر است. یک هیئت مذهبی اگر بر مبنای تعالیم ائمه معصومین علیهم‌السلام حرکت کند، بهترین تأثیر را در رشد و تربیت افراد خواهد داشت که هیچ سازمان و نهادی به پای آن نخواهد رسید و توان رقابت با آن را نخواهد داشت.

با تأثیری که مجالس و هیئت‌های مذهبی در معرفت دینی و ترویج شعائر مذهبی و اقامهٔ اوامر دین و شناخت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و امامان معصوم علیهم السلام دارد، باید آن را یک دانشگاه معارف دانست. اگر به سخن کوتاه ولی نغز و پر معنی امام خمینی که فرمود: «محرم و صفر است که اسلام را زنده نگه داشته است.»، دقت کنیم به اهمیت عزاداری و مجالسی که به خصوص در این دو ماه برگزار می‌شود، بیشتر پی می‌بریم و دیگر اینکه تشکیل هیئات مذهبی و مراسم عزاداری و گریه بر سیدالشهدا علیهم السلام نقش بی‌بدیل و بسیار مهم و سازنده‌ای در زنده نگه داشتن اسلام دارد، به طوری که با از بین رفتن این گونه مجالس، حقیقت اسلام و تعالیم آن نیز از بین خواهد رفت.

دشمنان اهل بیت تشیع به خوبی این حقیقت را دریافته‌اند که یکی از مهم‌ترین نقاط قدرت شیعیان که موجب حفظ هویت اصیل دینی آنها می‌شود، مجالسی است که به نایبانهٔ معصومین به ویژه حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام و سوگواری بر آن اہم و بنام در دو ماه محرم و صفر برگزار می‌شود. آنها می‌دانند که بر پایی این مجالس باعث می‌شود پیوند روحی و اعتقادی شیعیان با ائمهٔ اطهار علیهم السلام محکم تر شود و در عقاید حقهٔ خود پا برجا بمانند. از این رو با تمام توان خود در تزیین آنها به انحراف کشاندن و بی‌محتوا کردن این مجالس کوشش می‌کنند تا این پیوند مقدس را از بین ببرند و به ویژه جوانان را به ورطهٔ گمراهی کشانده و آنها را در دام فرقه‌ها و عقائد باطل گرفتار سازند. همفرانگلیسی - می‌گویند - در کتابی که در وزارت مستعمرات انگلیس دیدم نوشته بود. باید اسلام را نابود کنیم و راههای متعددی پیش‌بینی شده بود. یکی از آنها عبارت بود از اینکه:

مقبره‌های بزرگان را به این بهانه که در عصر پیامبر صلی الله علیه و آله این نوع مقبره‌ها نبود - و این عمل نوعی بدعت است نابود کنیم یا با ایجاد شک و شبهه نسبت به واقعی بودن و صحیح نبود آنها مردم را از رفتن به زیارت این مقابر

باز داریم. نکته بعدی - باید به این بهانه که ساختن حسینیه بدعت است تخریب، مجالس عزا را تعطیل یا کم کنیم یا با اجیر کردن برخی مداحان و واعظان خوراک آنها را ما تهیه و به خورد آنها بدهیم تا مردم آرام آرام به این مقدسات بدبین شوند. (منبع خاطرات مستر همفر - ترجمه فاطمه کاظمی «نشر آفرینه»)

به اساس مطالبی که گفته شد، یکی از ارکان مهم احیای شعائر الهی، بهسازی و هیئت‌های مذهبی است و با توجه به تغییر نگرش‌ها، شرایط حساس فرهنگی و دینی و مخالفان شیعه خصوصاً وهابیان و ناآگاهی برخی نسبت به مقدسات و شعائر الهی، ارتقاء سطح فکری و آموزشی و تربیتی مدیران هیئت‌ها برای اداره هر چه بهتر مجلس ضرورت بیشتری پیدا می‌کند.

ما در این کتاب به طرز مختصر برخی از مقدمات، آداب و وظایف اصلی و مهم هیئت‌داری را بیان کرده‌ایم که امیدواریم مورد توجه و استفاده همه خدمتگزاران مکتب مقدس اهل بیت علیهم‌السلام به ویژه مسئولان و مدیران، خادمان و بانیان هیئت‌ها و جلسات مذهبی و نیز کسانی که در صدد تأسیس هیئت هستند قرار گیرد.

پیش از شروع به طور مختصر به بیان اهمیت امامت معصومین علیهم‌السلام و به ویژه سیدالشهدا علیه‌السلام از دیدگاه آیات و روایات می‌پردازیم.

لزوم و اهمیت برگزاری جماعت

در بین همه ادیان توحیدی که بر پایه خداپرستی است، تنها اسلام است که تا این اندازه به شرکت در جماعت و برپایی شکل‌های مذهبی تأکید دارد. که البته آثار و فواید آن هم در اعصار و قرون، مبرهن و مشهود است. استفاده بهینه و روشنگویی فصیحانه پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وآلهم‌وسلم در منابر یا خطبه‌های بلیغانه

امیر بیان علیه السلام در نمازهای جمعه و جماعت، از رساترین دادخواهی حضرت صدیقه طاهره علیها السلام در مسجد، در جمع مهاجرین و انصار و ایراد خطبه فدکیه گرفته تا اطلاع رسانی سید و سالار شهیدان در بدو اقدام به قیام در اجتماع عظیم مسلمین در ایام حج در کنار خانه خدا بر علیه حکومت طاغی و یاغی ابوسفیانی، تا برسد به دهه‌های اخیر که بارزترین نمونه بهروری از اجتماع آن هم به نحو احسن توسط حضرت امام خمینی تدبیر صورت پذیرفت، اهمیت موضوع تا این حد است که شارع مقدس، برخی از احکام را به موجب جماعت جعل نموده است، اعم از واجبات و مستحبات. حج، نماز جماعت، زیارت قبور ائمه طاهرين، برپایی جلسات عزاداری به ویژه رگواری بر حضرت امام حسین علیه السلام به راستی که تربیت نفوس مسلمانان و پرورش نوجوانان با استعداد، بارقه قیام‌های مردم آزاده بر علیه ظلم و ظالم را بر اماکن و در این جماعات جرقه خورده و صورت می‌پذیرد. اگر به احادیث و روایات مراجعه کنید می‌بینید اهمیت فوق‌العاده‌ای به شرکت در اجتماع مسلمین و خدمت و نکوهش انزواء و ترک اجتماع و مردم، داده شده است. ارزش برپایی این جلسات که نمونه بارز آن هیئت است وابسته به آثار و پیامدهای آن است.

حضرت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند:

صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي جَمَاعَةٍ خَيْرٌ مِنْ صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ أَرْبَعِينَ سَنَةً، تَيْلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ: صَلَاةُ يَوْمٍ؟ فَقَالَ: صَلَاةٌ وَاحِدَةٌ

نماز انسان در جماعت بهتر است از نمازی که چهل سال در خانه‌اش (به صورت فردی) بخواند، عرض کردند: یا رسول‌الله، نماز یک روز؟ حضرت فرمودند: بلکه! یک نماز (وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۳۷۴).

بنابراین شرکت در نماز جماعت به ویژه به صورت مستمر فی‌ذاته آثار

پسندیده‌ای در پی دارد. چنانکه حضرت صادق علیه السلام فرموده است: شخصی که از مسجد باز می‌گردد، کمترین چیزی که به چنگ آورده است می‌تواند یکی از سه مورد زیر باشد؛ دخول در بهشت، دفع بلا، دوستی که می‌تواند باعث موفقیت‌های او در اعمال نیک شود. (بحار ج ۷۴، ص ۲۷۵).

دخول در بهشت و دفع بلا، از آثار معنوی و اخروی است و دوستی با اشخاص نیکو سیرت از برکات ظاهری است. چون در محافل مذهبی به ویژه عبادتگاه‌ها یا نماز جماعت اکثر مردم یک مذهب دارند و دنبال یک هدفی می‌باشند در فاصله کمی با هم صمیمی می‌شوند و در اثر این ارتباطات و صمیمیت‌ها از حال همدیگر خبر شده و به مشکلات یکدیگر و حل آن همت می‌گمارند. اگر کسی بکار شده سایرین به فکر تهیه کار می‌افتند همین‌طور مشکلات مالی و ... و هر قدر این راه مهم‌تر و صمیمی‌تر شوند این پیوند مستحکم‌تر می‌گردد لذا در حقیقت برادر هم محسوب می‌شوند.

برپایی این جلسات و اداره مسجدها علیرغم ثواب غیرقابل توصیفی که دارد، دارای کارکرد تربیتی و اجتماعی بسیار مهمی است. البته به شرط اینکه با ارائه یک سری قواعد و فاکتورهای مطابق با قرآن، سیره معصومین و آموزه‌های عالمان دین تطبیق داده شود که هدف اصلی آن از جمع‌آوری و ارائه این کتاب رعایت همین اصول است.

ترک جماعت آن قدر مذموم است که پیامبر به کسانی که در صدد انزوا از اعضای خانواده و مردم و جماعتی دوری گزیده بودند و نام آن را هم عبادت نهاده بودند، فرمود: کسی که این عمل را مرتکب شود از من نیست. حضرت حتی همسایگان مسجد را که در نماز جماعت حضور پیدا نمی‌کردند، یهودی امت خویش نام نهاد (وسائل الشیعه ج ۵، ص ۳۸۷).

طبق برداشت برخی از روایات، هیچ عملی ولو هر اندازه هم نیک باشد،

جای حضور در جماع مذهبی را ندارد. چنانکه ابن مسعود گوید: روزی از تکبیر نماز جماعت جا ماندم و به خاطر جبران آن، یک بندۀ آزاد نمودم ولی وقتی جریان را خدمت پیامبر عرض کردم فرمودند: فضیلت از دست رفته را با این عمل درک نخواهی کرد. (داستان‌هایی از مسجد ص ۸۹).

برخی از فقهای بزرگ دین رساله‌ای مستقل در رابطه با نماز جمعه نگاشته‌اند و برخی قائل به وجوب آن می‌باشند که بعد از آن به جهت گرد آمدن مسلمین می‌باشد. این‌ها نمونه‌هایی از بسیار مثنی از خروار و نَمی از در است.

نماز علی‌داری عملی است که باید «اقامه» شود نه آنکه صرفاً خواننده و اجرا شود. به همین علت حسین بن علی علیه السلام نماز ظهر عاشورا را داخل خیمه و پنهانی اقامه فرمود. یک هم در جلوت و هم به صورت جماعت بود. جلسات عزاداری حسین علیه السلام نیز دینی، عمومی و مثنی بر دهان تهاجم فرهنگی، عوامل بیگانه و دشمنان اسلام است و در این تشکل سیاسی، فرهنگی، مذهبی، علمی، تربیتی، نظم و انسجام تشکل اساس دارد. با رعایت قوانین آتی باید مجالس را اقامه نمود. بدین جهت اقامه کردن است که سایر عبادات در زیر خیمه ولایت صورت پذیرفتنی است. نقل است از زین‌العابدین شیخ عبدالکریم حائری از طریق ایشان دستور داده شد تا دروس علمی تعطیل شاه و همه طلاب به عزاداری پردازند. برخی متعجب گشته و گفتند: کسب علم در این مستحب و عزاداری مستحب است. چرا به خاطر مستحب واجب تعطیل شود؟! ایشان فرمودند: بلکه مستحب است ولی مستحبی است که از هزار واجب با اهمیت تر است. اینکه امام خمینی رحمته الله علیه محرم و صفر را احیاء کننده دین معرفی فرمود، مقصود، خود این دو ماه نیست چرا که در بسیاری از کشورها این ماه‌ها سپری می‌شوند و هیچ تغییری احساس نمی‌شود، بلکه منظور حضرت امام، مجالسی

است که در این ماه‌ها صورت می‌گیرد و مؤمنین گرد هم آمده و عزاداری می‌کنند. چرا که جدای از مسائل معنوی، مباحث علمی و اخلاقی و مسائل شرعی و ... در این محافل بیان می‌شود و سبب پویایی و احیاء دین می‌گردد. لذا درخواست ما از برپاکنندگان این مجالس این است که قدر این توفیق عظیم را هر چه بیشتر بدانند و در حفظ و رعایت ضوابط آن حداکثر تلاش را بکنند. در برخی از روایات آمده است که برترین عبادات، جوهره و مغز و روح همه اعمال نیک است. دعا است. به این دلیل که نقطه مقابل تکبر و طغیان و سرکشی است و روح ناریع و خضوع و انکسار را در وجود انسان مؤمن حیات بخشیده و تقویت می‌کند. کسی که از آن سرباز زند طبق نص صریح قرآن با خواری وارد جهنم خواهد شد.

إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِلْمِ اللَّهِ سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ

«درحقیقت کسانی که از پرسش علم کبر می‌ورند، به زودی با خواری به جهنم درآیند» (غافر آیه ۶۰).

ائمه هدی علیهم‌السلام تکبر را در این آیه، ترک دعای شمرده‌اند. مهم‌تر اینکه حضرت رب العزه در قرآن تأکید نموده که همه انسان‌ها به واسطه دعا است، آنجا که می‌فرماید:

قُلْ مَا يَعْبُؤُاَبِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ

(پیامبر) بگو: «اگر دعایتان نبود، پروردگارتان هیچ‌گاه به شما نداشت» (فرقان آیه ۷۷).

لذا می‌بینیم به همین علت معصومین علیهم‌السلام گاهی برای دعا دستور به تجمع می‌دادند. مثلاً امام صادق علیه‌السلام فرمود:

«هر کس نخست برای چهل نفر مؤمن دعا کند و سپس برای خود دعا کند، دعایش مستجاب است» (کافی ج ۴ ص ۴۵۱).

در جای دیگر فرمودند: هرگاه امر ناگواری برای پدرم پیش می‌آمد، زنان و کودکان را گرد هم جمع کرده، هیچگاه چهل تن گرد هم جمع نشوند و برای امری نزد خداوند عزوجل دعا نکردند، جز اینکه خداوند آن را اجابت می‌کند. (کافی ج ۴ ص ۳۹۳).

زیرا در احکام شرع آمده است، هرگاه کسی اجناس مختلفی را روی هم به‌شد (به صورت درهم)، سپس معلوم شود که بعضی از آنها معیوب بوده است، مشتری (خریدار) مخیر است بین اینکه یا تمام اجناس را رد کند (پس دهان) یا تمام را قبول کند و نمی‌تواند اجناس سالم را نگه دارد و ناسالم را به صاحبش برگرداند. چون همه اجناس به صورت صفتقه واحده فروخته شده است. (نازویی ص ۱۹۱ - ۱۹۲).

و ای بسا خداوند سزاوارتر است که در هر طریقی دعا و ناله یک مؤمن یا مؤمنه به سایر افرادی که در جمع حضور دارند نظر رحمت آرد و خواسته همه را برآورد. لذا حضرت حق به پیامبرش هم دستور شرکت در مجالس مؤمنین را می‌دهد. شیخ حرّ عاملی در «وسائل النبیعه» روایت کرده:

انَّ اللَّهَ أَحْيَىٰ إِلَىٰ عِيسَىٰ - تَقَرَّبَ إِلَى الْمَوْتِمِينَ . أَمْرَهُمْ أَنْ يَدْعُونِي مَعَك (همان).

«خداوند به حضرت عیسی وحی فرمود: ای عیسی! به جمع مؤمنین بییوند و آنان را فرمان ده همراه تو، به درگاه من دعا کنند.»

به حق می‌توان برترین مصداق این فرمایشات را هیئت‌های مذهبی و محافل عزاداری معرفی کرد. زیرا اغلب جمع بین همه این موارد در هیئت‌ها، هم در بیشتر آنها نماز جماعت برپا می‌شود و در بسیاری از آنها هم به مناسبت‌های گوناگون دعاهای جمعی نیز قرائت می‌شود. در اینجا بر خود لازم می‌بینم تا انتقادی دوستانه و پیشنهادی برادرانه به مسئولین هیئت‌ها

داشته باشم و آن اینکه سعی کنند ضعف شدید دعا خوانی و مناجات را برطرف کرده و در احیاء این عمل ارزشی بیشتر بکشند تا از معارف نهفته در اقیانوس ادعیه مأثور، هم خود بهره برده و هم خیل عظیم شیعیان را بهره مند نمایند چرا که به جز ما، هیچ مکتبی این چنین میراثی ندارد. حتی اهل سنت هم تا ادعیه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، بیشترین پیش نرفته اند ولی ما شیعیان دوازده امامی از هر یک از پیشوایانمان دعاهایی داریم که به تعبیر رهبر کبیر انقلاب حضرت امام خمینی قدس سره قرآن صاعد است.

سلامه امین می فرمایند: ما شیعیان دو چیز داریم که در آن منحصریم ولی قدر آن را نمی دانیم، یکی زیارتنامه حضرت ائمه علیهم السلام و دیگری ادعیه مأثوره. بارها دیده ام که دعا خوانی را در ترتیب و چیدمان زمان بندی هیئت در بدترین موقعیت قرار می دهند. به عبارتی دعا را که تا اینقدر مهم است قربانی جذب جمعیت می کنند. زیارت عاشورا تنها زیارتی است که حدیث قدسی است، آن وقت در بیشتر جلسات در زمانی قرائت می گردد که هیچ کس در جلسه نیست. البته برخی می گویند اول جلسات خلوت تر است و کم کم مردم به جمع می پیوندند و ما هر چه در اول جلسه بگذاریم فدا می شود. بلکه بهتر است جلسات را سر موعد مقدم بر گزار نمود تا مردم هم به تدریج سر وقت حاضر شوند و حداقل اینکه جمعیت به حد نصابی برسد یا اینکه اول جلسه با توصیه هایی از آداب شرکت در جلسه ... توسط سخنگوی هیئت پر شود. بگذریم، پس جلسات عزاداری هم دارای نیاز جماعت است و هم ادعیه جمعی. به علاوه اینکه منبر و عظم و خطابه نیز همواره در ایام مختلف و مناسبت های گوناگون در این مجامع برقرار است و سبب احیاء قلوب نیمه جان می شود. و ای بسا اشخاصی که روح تشنه شان مترصد یک جرعه آب گوارا است که با شنیدن یک حدیث، یک آیه و یا یک روضه سیراب گشته و به فرموده حضرت آیت الله بهاء الدینی، مبداء

میلش عوض شده و تغییر مسیر می‌دهد. اگر به بزرگان خود رجوع کنید نمونه‌های زیادی را معرفی می‌نمایند. چرا که در ایام ماه رمضان، محرم، فاطمیه و ... دل‌ها به مراتب آماده‌تر است و نحوه برگزاری جلسات هم طوری است که انسان با گریستن رقیق‌القلب‌تر شده، دلشکسته‌تر شده و زودتر و بهتر پذیرای نصایح است. آمارهای مراکز قضایی به تقلیل جرم‌ها در این ایام، نشان از همین مطلب دارد.

از آن جایی که در هیئت‌ها اغلب مؤمنین گرد هم می‌آیند رحمت خاصه حضرت پروردگار معطوف آن جلسه گشته و به فرموده رسول خدا ﷺ آنها را تبدیل به بهشت زمین می‌کند. در روایتی حضرت خاتم النبیا ﷺ فرمودند: «إِذَا رَأَيْتُمْ رَوْضَةً مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ فَارْتَعَوْا فِيهَا» اگر بوستان‌های بهشت را دیدید در آن به گردش و تنعم پردازید.

«فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا رَوْضَةُ الْجَنَّةِ؟»

گفتند ای رسول خدا! بوستان بهشتی کدامند؟

قال: مَجَالِسُ الْمُؤْمِنِينَ

فرمود: جلسات و محافل که اهل ایمان گرد هم می‌آیند. (بحار ج ۷۱

ص ۱۸۸)

و از آنجایی که محبت و مودت نسبت به حضرات ... به ویژه سیدالشهدا و گریه و عزاداری بر آن حضرت از علائم ایمان معرفی شد، شیعیان و مؤمنین گرد هم می‌آیند، آدرسی که حضرت فرمودند، مستقیم انسان را به هیئت می‌رساند. مطلب بسیار است اما از آنجایی که بنای ما بر اختصار است باید در این بخش نکته پایانی را یادآور شده که قیدی است مهم! آن هم اینکه این همه فضیلت برای جلسه‌ای است که طبق موازین شرعی برگزار شده، از افراد با تجربه و اهل علم در آنها استفاده شود و ...

پس اول باید جلسه‌ای که انسان می‌رود انتخاب شود آن هم با دقت، زیرا یک روضه دروغ و یک جهت‌گیری غلط در بحث، سبب انحراف در عقیده می‌شود و یا اینکه اگر پشت برگزارای جلسه اهدافی خاص باشد هیچ زمان در آن صمیمیت و اخلاص در جمع انتشار پیدا نمی‌ند. راه هم این است که سابقه جلسات را از بزرگان این فن پرسید.

لقمان حکیم در توصیه‌ای به پسرش گفت: پسرم! مجالس را با چشم باز (سایه از دقت دارد) انتخاب کن، اگر (آنها) را گروهی دیدی که خداوند را یاد می‌کنند یا آیتان منشیی کن. اگر عالم بودی سودش را می‌بری و اگر جاهل بودی یادش را می‌گیری و چه بسا خداوند، سایه رحمتش را بر آنان بگستراند و تو را نیز در برگیرد. حکمت نامه لقمان، ص ۱۶۵.

چنان با او است خود را بشود و گفت

یارب اجازه است نوم فش این عزا؟

برخی از بزرگان در شرح این سند آمده چرا این محافل، بهشت زمین محسوب می‌شوند آورده‌اند، جنس این وابستگی‌ها و صمیمت‌ها از آنجایی که بر پایه هدف مقدسی است، مقدمه‌ای است برای رسیدن به بهشتی که جایگاه و خاستگاه این تفکرات و اعمال است. در قیامت ارتباطات نسبی نقشی دارند، چنان که قرآن می‌فرماید:

فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ (مؤمنان، ۱۰۱)

«پس هنگامی که صور (اسرافیل) دمیده شود، هیچ یک از پیوندهای خویشاوندی میان آنها نخواهد بود، و نه عوامل اجتماعی، همچون روابط ارباب و رعیتی» همچنان قرآن می‌فرماید:

و تَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ (بقره بخشی از آیه ۱۶۶)

«و دستشان از همه جا کوتاه می‌شود»

البته در آخرت هم اجتماعی تشکیل می‌شود، اما نه براساس عواملی چون نژاد، زبان، نسب و ... که در تشکیل اجتماعات دنیوی مؤثر بودند، بلکه ملاک اجتماع در آنجا مراتب ایمان انسان‌هاست. در آنجا کسانی با هم هستند که ایمانشان به هم نزدیکتر است. آیاتی از قرآنشان می‌دهند که در بهشت هم اجتماعی تشکیل دهنده، افراد با هم انس گرفته از هم بهره می‌برند.

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ إِخْوَانًا عَلَىٰ سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ (حجر، آیه ۴۷)
 «و هرگونه غل (حسد، کینه و دشمنی) را از سینه آنها بر می‌کنیم، در حالی که همه با هم دوست هستند و بر تخت‌ها رو به روی یکدیگر قرار دارند.»
 پس این هیئت‌ها و محافل و مجالس مذهبی است که سبب تربیت انسان و اخوت و برادری با مؤمنین و ... می‌گردد و در نهایت هم جایگاه اخروی را مشخص می‌کند.

اشرفُ المَجَالِسِ (شریفترین مجالس)

* قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ لِكُلِّ نَسَبٍ وَ إِنَّا أَشْرَفُ الْمَجَالِسِ مَا اسْتَقْبَلَ بِهِ الْقَلْبَةَ:

پیامبر خدا ﷺ فرمود: هر چیزی شرافت و شرف دارد و شریف‌ترین مجالس آن است که رو به قبله باشد.

* قَالَ الصَّادِقُ ع: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَكْثَرَ مَا يَجِيسُ حُجَّاتِ الْقِبْلَةِ:

امام صادق ع فرمود: پیامبر خدا بیشتر اوقات را رو به قبله می‌نشست.